

Waddenacademie

ontrafelt de wirwar aan kennis

De Waddenacademie speelt een belangrijke agenderende, programmerende en informerende rol bij het onderzoek in de Waddenregio. Sinds 1 augustus heeft de Waddenacademie een nieuwe bestuursvoorzitter: de Groningse hoogleraar Jouke van Dijk.

Al weer vier jaar bestaat de Waddenacademie. De jongste loot aan de stam van de KNAW had zijn wortels in het rapport Ruimte voor de Wadden van de Adviesgroep Waddenzeebeleid, ook wel de commissie-Meijer genoemd. Deze commissie was ingesteld ten tijde van alle commotie rond de plannen om gas te winnen in het Waddengebied en de gevolgen die dat zou hebben voor de natuur. Het rapport stelde vast dat veel kennis over de Wadden versnipperd aanwezig of slecht ontsloten was en daardoor niet direct beschikbaar voor beleid en bestuur. En ook dat onvoldoende afstemming was tussen de vraag naar kennis, het aanbod van kennis en de programmering van kennisontwikkeling. Tot slot kwam de commissie-Meijer tot de slotsom dat er lacunes zaten in het monitoren van ecologische processen en dat er gebrek was aan kennis over de samenhang tussen de Waddenzee als natuurgebied en de sociaal-economische positie van de bewoners. Om al deze redenen pleitte de commissie voor het instellen van een Waddenacademie.

Op 30 juli 2008 werd Pavel Kabat, hoogleraar klimaatwetenschappen in Wageningen, benoemd als eerste voorzitter van de Waddenacademie, waarin verder zitting hadden de Amsterdamse hoogleraar archeologische monumentenzorg Jos Bazelmans, de Vlaamse ecooloog Peter Herman, hoogleraar in Nijmegen, TNO-geowetenschapper Hessel Speelman en ook Jouke van Dijk, die deze zomer de voorzittersrol van Kabat overnam.

Foto: Frans Andringa

Jouke van Dijk werd in 1956 in Holwerd geboren en groeide dus op aan de rand van het Werelderfgoed. Van Dijk studeerde in 1981 in Groningen af als econoom. Vijf jaar later promoveerde hij op een onderzoek naar de relatie tussen de arbeidsmarkt en migratiepatronen. Tegenwoordig werkt hij als hoogleraar Regionale Arbeidsmarktanalyse aan de Rijksuniversiteit Groningen, een functie die hij twee dagen per week combineert met werken voor de Waddenacademie.

“Het moet straks eenvoudig zijn om alle beschikbare en relevante meetgegevens op te roepen.”

Van Dijk is een kind van het waddengebied, maar dat is niet de reden dat hij als lid van de Waddenacademie werd benoemd. “Dat ging heel formeel. Er was een vacature waar ik op reageerde en daarna een sollicitatiegesprek in Den Haag.” Het mag dan zo zijn dat iedereen uitsluitend benoemd is op basis van deskundigheid, Van Dijk vindt het “wel goed dat er iemand uit de regio zelf in het bestuur terecht kwam.”

Bodemdaling

De Waddenacademie wordt grotendeels bekostigd uit het Waddenfonds. Ook dit fonds is opgericht als compensatie voor de gaswinning onder het kwetsbare natuurgebied. „De commissie-Meijer kwam tot de conclusie dat er gas gewonnen mocht worden, maar wel met de hand aan de kraan. Tegelijk was het nodig om de kennis over het gebied te vergroten. Want we wisten eigenlijk niet goed te voorspellen wat er met de natuur zou gebeuren als de bodem door gaswinning zou dalen. Nu weten we dat die daling zo geleidelijk gaat dat de sedimentatie dat opvangt. Hetzelfde geldt voor de zeespiegelstijging. Maar de vraag is wel hoe snel die gaat en of de afzetting van nieuw slib dat bij kan houden. Om een antwoord op dit soort vragen te kunnen geven, is koppeling tussen de verschillende wetenschappen onmisbaar.”

Ongevraagd advies

De Waddenacademie is onafhankelijk. Dat betekent dat er soms een advies wordt gegeven waar niet iedereen blij mee is. „De kwestie van de mosseltransporten is een goed voorbeeld. Omdat de visserij de mosselbanken in de Waddenzee schade toebracht, zijn mosselzaadinvalinstallaties (mzi's) ontwikkeld. Die staan vooral in de Oosterschelde waar het zaad relatief makkelijker te verzamelen is vanwege de beschutte ligging. Dat zaad verslepen de mosselvisserij naar de Waddenzee, om ze later als oogstbare mosselen weer naar de Oosterschelde te brengen. Want dan kunnen ze toch als Zeeuwse mosselen op de markt worden gebracht. De Waddenacademie werd benaderd met de vraag of de transporten acceptabel waren, ecologisch gezien. Want er reizen natuurlijk ook andere organismen mee, die schadelijk kunnen zijn voor het ecologisch systeem in de Waddenzee.”

De Waddenacademie voerde het sommetje niet braaf uit, maar stelde tegenvragen. „Al gauw bleek dat het probleem breder bekeken moest worden: niet alleen ecologisch, maar ook economisch. De manier waarop mosselgronden worden verpacht, speelt ook mee, net als de marketingstrategie achter dat gesleep. Wij vroegen: is dat gesleep wel nodig en kan het niet worden opgelost door een ander verpachtingssysteem?“

Walter

Een van de successen van de Waddenacademie is het project Walter (Wadden Sea Long-Term Ecosystem Research). Dat is een algemeen monitoringsprogramma voor het Waddengebied. Wetenschappers en grote bedrijven meten en registreren al jaren van alles, maar het ontbrak aan toegang tot elkaars data en informatie. Met als gevolg dat bepaalde dingen dubbelop werden gedaan. Walter is in 2010 opgezet om aan die wirwar een einde te maken. Kennisinstellingen, bedrijven – zoals de NAM – en Rijkswaterstaat hebben met de Waddenacademie uitgemaakt wat de belangrijkste meetgegevens zijn die tot in lengte van jaren moeten worden vastgesteld. Ook is geïnventariseerd wat er wordt

geregistreerd en waar witte vlekken zitten. Door goed met elkaar te vergelijken welke meetmethodes worden gebruikt en wat de achterliggende definities zijn, wordt het ook mogelijk dat onderzoekers elkaars gegevens gaan gebruiken. Dit moet uiteindelijk leiden tot een overkoepelend dataportaal. Het moet straks eenvoudig zijn om alle beschikbare en relevante meetgegevens op te roepen op terreinen als meteorologie, oceanografie, geologie, chemie, ecologie, sociologie, economie of cultuurhistorie.

Bekendheid

De Waddenacademie heeft zijn naam inmiddels gevestigd, maar bekend bij het grote publiek is zij niet. „Toen ik deze positie kreeg, kreeg ik soms te horen: ‘Wat leuk, je bent directeur van de Waddenvereniging geworden!’, terwijl dat toch echt een andere club is.“ Met publicaties, evenementen en opinieartikelen werkt de Waddenacademie wel aan het uitbouwen van de bekendheid. “Maar met een bezetting van drie à vier fte’s kunnen we ook weer niet alles.” Zal dat aantal nog groeien? “Het is niet ons doel een groot onderzoeksinstituut te worden. Wij zijn een netwerkorganisatie en bij uitbreiden denk ik vooral internationaal. In Duitsland bestaat zoiets niet; daar gebeurt meer op projectbasis. In Denemarken zijn de

onderzoekers die zich met het wad bezighouden, pas onlangs met elkaar in gesprek geraakt. Het zou het mooiste zijn als we tot een gezamenlijke kennisagenda voor de drie waddenlanden kunnen komen. Dat hoeft niet met allemaal instituten, maar de ervaring hier is dat er winst te halen valt als er een netwerk ligt dat iedereen elkaar weet te vinden.”

Elektriciteitscentrales

Die samenwerking is van belang, benadrukt Van Dijk. „Je ziet nu dat de activiteiten in de Eemshaven en in Wilhelmsaven niet op elkaar worden afgestemd. In beide havens worden elektriciteitscentrales gebouwd die koelwater nodig hebben. Die opwarming is funest voor de functie van de Waddenzee als kraamkamer voor vissen. Wij willen bijvoorbeeld graag onderzoeken wat het economische rendement van zulke kolencentrales is. Kolen zijn misschien goedkoop, maar de aanvoer met grote schepen betekent wel dat er gebaggerd moet worden. Bovendien worden kolen vaak onder abominabele arbeidsomstandigheden gewonnen. Die optelsom van alle kosten en baten moet je maken, voordat je uitspraken kunt doen.”

Deze advertorial van de Waddenacademie is een bewerking van een artikel van Erik Betten dat eerder in het Friesch Dagblad verscheen.

Foto: Frans Andringa